

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558¹

ภาณุพงศ์ ขาวเขียว²

ปัจจุบันความเหลื่อมล้ำในสังคมทำให้ประชาชนที่มีฐานะยากจน ไม่มีความรู้และไม่เข้าใจบทบัญญัติของกฎหมายต่าง ๆ ยังถูกเอารัดเอาเปรียบและถูกละเมิดจากบุคคลที่อยู่ในภาวะที่เหนือกว่า ไม่ว่าจะเป็นโดยทางตรง หรือ ทางอ้อม อีกทั้งความยากจน อาจเป็นอุปสรรคสำหรับการเข้าถึงความยุติธรรม ดังคำพูดที่ว่า “คุกมีไว้ขังคนจน” หรือ “กระบวนการยุติธรรมราคาแพง” เป็นคำพูดที่สะท้อนสภาพปัญหาของกระบวนการยุติธรรมที่มีความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยปฏิเสธไม่ได้ว่าการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์และความถูกต้องของตนนั้น ย่อมมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการต่อสู้คดี เช่น ค่าจ้างทนายความ ค่าธรรมเนียมศาล ค่าหลักประกันการปล่อยชั่วคราว ค่าพิสูจน์หลักฐาน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

หากมีข้อพิพาทเกิดขึ้นในกระบวนการพิจารณาทางด้านคดีอาญา และผู้เสียหายได้มีการแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน ซึ่งพนักงานสอบสวนผู้มีหน้าที่รับผิดชอบต้องหาพยานหลักต่าง ๆ มารวบรวมเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด โดยส่งผลให้ผู้ถูกกล่าวหา ตกอยู่ในสถานะเป็น “ผู้ต้องหาในชั้นพนักงานสอบสวน” หรือ “จำเลยในชั้นพิจารณาคดีของศาล” ซึ่งอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าตนมีความผิดที่แท้จริงหรือไม่นั้น ในกรณีศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้ผู้ต้องหาและจำเลยสามารถประกันตัวชั่วคราวได้ แต่มีหลักเกณฑ์และเงื่อนไข คือ ต้องนำเงินมาวางเป็นหลักประกันในการขอปล่อยตัวชั่วคราว เพื่อไม่ให้ตนตกอยู่ในสภาพแห่งการถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพในวิถีของกระบวนการยุติธรรม โดยการถูกกักขังและได้ออกมาใช้ชีวิตข้างนอก เพื่อทำมาหาชีพรายได้จุนเจือครอบครัวในช่วงระหว่างก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดนั้น ทั้งนี้ในส่วนวงเงินหลักประกันจะนำมาวางที่ศาล ย่อมมีสัดส่วนผันแปรไปตามอัตราโทษที่แตกต่างกันทำให้บุคคลที่มี “ฐานะยากจน” ไม่มีความสามารถที่จะหาเงินมาวางหลักประกันดังกล่าว หรือซื้ออสังหาริมทรัพย์ได้ อีกทั้งส่งผลให้มีโอกาสที่จะทำให้บุคคลที่มีฐานะยากจน “ถูกกักขัง” ในระหว่างกระบวนการพิจารณาทางคดีอาญามากกว่าบุคคลที่มี “ฐานะร่ำรวย”

ดังนั้น จากสภาพปัญหาดังกล่าว เพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและช่วยเหลือประชาชนผู้มีฐานะยากจนให้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม รวมถึงการได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างเต็มท้นกันนั้นกระทรวงยุติธรรมจึงได้เกิดการจัดตั้ง

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราวตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. มัลลิกา พินิจจันทร์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ปภาศรี บัวสวรรค์ และรองศาสตราจารย์กำธร กำประเสริฐ

²นักศึกษابริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดอุทัยธานี

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 24 เมษายน 2559 อีกทั้งระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอลดปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาและจำเลย พ.ศ. 2559 โดยอาศัยอำนาจตามความ ในมาตรา 18 (2) มาตรา 22 มาตรา 26 วรรคสอง และมาตรา 30 วรรคห้า แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา และถือว่าเป็นแหล่งเงินทุนในการช่วยเหลือแก่ประชาชนให้ได้รับการเข้าถึงสิทธิทางด้านกฎหมายต่าง ๆ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 และระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการขอลดปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาและจำเลย พ.ศ. 2559 ได้มีรายละเอียดหลักเกณฑ์การช่วยเหลือต่าง ๆ ได้แก่ การช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีทางด้านกฎหมาย การช่วยเหลือเงินหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาและจำเลย การช่วยเหลือเยียวยาผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการสนับสนุนเงินจัดโครงการให้ความรู้ทางด้านกฎหมาย

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 และระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการขอลดปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาและจำเลย พ.ศ. 2559 แล้วได้พบว่า ในลายลักษณ์อักษรของบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น ยังคงมีประเด็นปัญหาทางกฎหมายที่เกิดความคลุมเครือไม่ชัดเจน ได้แก่ ปัญหาการไม่มีบุคคลทำสัญญาค้ำประกันในการขอรับเงินหลักประกันการปล่อยชั่วคราว ปัญหาเกี่ยวกับการนำความเห็นของผู้เสียหายมาประกอบในการพิจารณาไม่ช่วยเหลือเงินหลักประกันการปล่อยชั่วคราว และปัญหาเกี่ยวกับการอุทธรณ์ทบทวนคำสั่งในการพิจารณาไม่ช่วยเหลือเงินหลักประกันการปล่อยชั่วคราว ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาที่ควรค่าแก่การศึกษา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีบุคคลทำสัญญาค้ำประกันในการขอรับเงินหลักประกันการปล่อยชั่วคราว ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มาตรา 30 วรรคสี่

มาตรา 30 บัญญัติว่า “การปล่อยชั่วคราวให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย กองทุนอาจมอบอำนาจให้แก่พนักงานของกองทุนหรือเจ้าหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้ยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวและเป็นผู้ลงนามในสัญญาประกันก็ได้

คำร้องขอปล่อยชั่วคราวต้องแนบหนังสือรับรองการชำระเงินของกองทุน สำเนาหนังสือสัญญาของผู้ต้องหาหรือจำเลย และสำเนาหนังสือสัญญาค้ำประกันตามวรรคสี่ไปด้วย

หนังสือรับรองการชำระเงินของกองทุนต้องระบุว่า หากผู้ต้องหาหรือจำเลยผิดสัญญาประกัน และถูกปรับเป็นเงินเท่าใด กองทุนจะเป็นผู้ชำระแทน

ก่อนออกหนังสือรับรองการชำระเงินของกองทุน จะต้องให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้ประสงค์ จะได้รับการปล่อยชั่วคราวทำหนังสือสัญญาให้กองทุนไว้ว่า หากกองทุนต้องชำระเงินค่าปรับตามวรรคสาม เป็นจำนวนเท่าใด ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะขอใช้เงินให้แก่กองทุนจนครบถ้วน และผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องนำสามี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดาน ญาติใกล้ชิด ผู้บังคับบัญชา หรือนายจ้าง มาเป็นผู้ค้ำประกันด้วย

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการออกหนังสือรับรองการชำระเงินของกองทุน ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด”

ตามบทบัญญัติดังกล่าว มาตรา 30 วรรคสี่ มีนัยความหมายสำคัญ กล่าวคือ “การที่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา ผู้มีความประสงค์ขอรับเงินหลักประกันจากกองทุนยุติธรรม เพื่อจะได้นำไปวางตามเงื่อนไขของศาลให้ตนได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวนั้น ซึ่งปรากฏว่า ภายหลังการยื่นขอรับเงินหลักประกันดังกล่าว คณะอนุกรรมการจังหวัด ได้มีการพิจารณาอนุมัติช่วยเหลือ แต่มีหลักเกณฑ์ คือ ก่อนออกหนังสือรับรองชำระเงินช่วยเหลือหลักประกันจากกองทุนยุติธรรม เพื่อจะได้นำไปวางตามเงื่อนไขของศาล ให้ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาและจำเลยนั้น เพื่อเป็นมาตรการป้องกันในช่วงระหว่างที่ผู้ต้องหาและจำเลยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวระหว่างรอฟังคำพิพากษา หากผู้ต้องหาและจำเลยบุคคลนั้น ได้กระทำความผิดซ้ำทางอาญาในช่วงนั้น ศาลมีอำนาจที่จะไม่คืนเงินหลักประกันให้กับทางสำนักงานกองทุนยุติธรรมแต่อย่างใดก็ได้ ซึ่งผู้ต้องหาและจำเลยบุคคลนั้น จึงมีหน้าที่ต้องนำบุคคลมาทำสัญญาค้ำประกันรับรองเงินหลักประกันไว้ด้วย เพื่อเป็นการป้องกันไว้อีกทอดหนึ่ง หากปรากฏว่าผู้ต้องหาและจำเลยมีการผิดสัญญาตามเหตุพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมานั้น ผู้ค้ำประกันจะร่วมรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องหาและจำเลยด้วย”

เมื่อพิจารณาบทบัญญัตินี้ดังกล่าว ตามมาตรา 30 วรรคสี่ แล้วจะพบว่าเกิดประเด็นปัญหากฎหมายที่สำคัญ กล่าวคือ “บุคคลที่จะสามารถเป็นผู้ค้ำประกันรับรองเงินหลักประกันให้กับผู้ต้องหาและจำเลยได้ตามนัยความหมายของบทบัญญัตินี้ดังกล่าว จะต้องเป็นไปตามรายชื่อดังต่อไปนี้เท่านั้น ได้แก่ “สามี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดาน ญาติใกล้ชิด ผู้บังคับบัญชา หรือนายจ้าง” ซึ่งหากปรากฏว่าผู้ค้ำประกันที่มาทำสัญญาไม่เป็นไปตามรายชื่อที่ปรากฏนี้ คณะอนุกรรมการจังหวัดจะไม่พิจารณาอนุมัติช่วยเหลือเงินหลักประกันจากกองทุนยุติธรรม โดยส่งผลเสียให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลยในการที่จะไม่ได้รับเงินหลักประกันจากกองทุนยุติธรรมนั้น อีกทั้งในกระบวนการยุติธรรม ทางอาญา การที่จะถือว่าผู้ต้องหาและจำเลยบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดแท้จริงได้ ศาลต้องมีคำพิพากษาถึงที่สุดก่อน แต่ในเมื่อข้อเท็จจริงปรากฏเช่นนี้ ผู้ต้องหาและจำเลยบุคคลนั้น จึงต้องยอมจำนนตกอยู่ในสภาพการถูกกักขังในระหว่างการพิจารณาของกระบวนการยุติธรรมทางคดีอาญาในลำดับชั้นต่าง ๆ จนกว่าคดีจะเสร็จสิ้น อันเป็นการขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนและเลือกปฏิบัติโดยไม่ได้รับความเป็นธรรมทางด้านกฎหมายอย่างเทียมกัน”

2. ปัญหาเกี่ยวกับการนำความเห็นของผู้เสียหายมาประกอบในการพิจารณาไม่ช่วยเหลือเงินหลักประกันการปล่อยชั่วคราว ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาและจำเลย พ.ศ. 2559 ข้อ 11 (5)

ข้อ 11 บัญญัติว่า “การพิจารณาตามข้อ 10 ควรคำนึงถึงหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(1) ลักษณะการกระทำความผิดที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือความมั่นคงของประเทศ หรือการกระทำที่มีผลกระทบต่อประชาชนที่ทำให้ประชาชนได้รับความเสียหาย หรือความเชื่อมั่นของกระบวนการยุติธรรม

(2) สาเหตุหรือพฤติการณ์น่าเชื่อว่ามีได้กระทำความผิด

(3) สถานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือ

(4) ประวัติการกระทำความผิด นิสัย ความประพฤติ และข้อเท็จจริงอื่นที่เกี่ยวข้อง

(5) ความคิดเห็นของผู้เสียหาย หรือเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้อง หากมีการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา หรือจำเลย”

ตามบทบัญญัติดังกล่าว ข้อ 11 (5) มีนัยความหมายสำคัญ กล่าวคือ “การที่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา ผู้มีความประสงค์ขอรับเงินหลักประกันจากกองทุนยุติธรรม เพื่อจะได้นำไปวางตามเงื่อนไขของศาลให้ตนได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวนั้น หลักเกณฑ์เบื้องต้นของคณะกรรมการจังหวัดในการพิจารณาอนุมัติช่วยเหลือ จะต้องปรากฏว่า ผู้ต้องหาและจำเลยบุคคลนั้น จะต้องไม่มีพฤติการณ์หลบหนี ไม่ไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน และไม่ไปก่อเหตุอันตรายประการใดซ้ำอีก ตามข้อ 10 ประกอบกับการพิจารณาของคณะกรรมการจังหวัดจะต้องควรคำนึงถึงหลักเกณฑ์ ตามข้อ 11 กล่าวคือ ลักษณะการกระทำความผิดที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย ศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ หรือการกระทำที่มีผลกระทบต่อประชาชนที่ทำให้ประชาชนได้รับความเสียหาย ความเชื่อมั่นของกระบวนการยุติธรรม รวมถึงสาเหตุหรือพฤติการณ์น่าเชื่อว่ามีได้กระทำความผิด และฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือ ประวัติการกระทำความผิด นิสัย ความประพฤติ ข้อเท็จจริงอื่นที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งต้องนำความคิดเห็นของผู้เสียหาย หรือเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องหากมีการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย มาคำนึงพิจารณาก่อน จึงจะสามารถอนุมัติช่วยเหลือเงินหลักประกันให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลย ผู้ยื่นคำขอบุคคลนั้นได้”

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติดังกล่าว ตามข้อ 11 (5) แล้วจะพบว่าเกิดประเด็นปัญหากฎหมายที่สำคัญ กล่าวคือ “หลักเกณฑ์ของคณะกรรมการในการพิจารณาอนุมัติช่วยเหลือเงินหลักประกันให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลยผู้ยื่นขอนั้นจะต้องคำนึงถึง “ความคิดเห็นของผู้เสียหายเป็นสำคัญ” จึงถือได้ว่า เป็นการเลือกปฏิบัติสถานะทางบุคคล และถือว่ารัฐได้พึงจัดระบบการบริหารให้ประชาชนทุกคนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพอย่างเทียมกันหรือไม่ โดยส่งผลเสียให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลยในการที่จะได้รับเงินหลักประกันจากกองทุนยุติธรรม เพื่อนำไปวางตามหลักเกณฑ์ของศาลให้ตนได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวนั้น อีกทั้งในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การที่จะถือว่าผู้ต้องหาและจำเลยบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดแท้จริงได้ ศาลต้องมีคำพิพากษาถึงที่สุดก่อน แต่ในเมื่อข้อเท็จจริงปรากฏเช่นนี้ ผู้ต้องหาและจำเลยบุคคลนั้น จึงต้องยอมจำนนตกอยู่ในสภาพการถูกกักขังในระหว่างการพิจารณาของกระบวนการยุติธรรมทางคดีอาญาในลำดับชั้นต่าง ๆ จนกว่าคดีจะเสร็จสิ้น อันเป็นการขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนและเลือกปฏิบัติโดยไม่ได้รับความเป็นธรรมทางด้านกฎหมายอย่างเทียมกัน”

3. ปัญหาเกี่ยวกับการอุทธรณ์ทบทวนคำสั่งในการพิจารณาไม่ช่วยเหลือเงิน หลักประกันการปล่อยชั่วคราว ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาและจำเลย พ.ศ. 2559 ข้อ 19

ข้อ 19 บัญญัติว่า “หากกรณีผู้ขอรับความช่วยเหลือไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณาของ คณะอนุกรรมการประธาน หรือผู้ที่คณะอนุกรรมการมอบหมาย ให้ยื่นหนังสือขอให้ทบทวนผลการ พิจารณาต่อคณะอนุกรรมการ ประธาน หรือผู้ที่คณะอนุกรรมการมอบหมายแล้วแต่กรณี พร้อมทั้งแสดง เหตุผล และข้อเท็จจริงภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งผลการพิจารณา”

ตามบทบัญญัติดังกล่าว ข้อ 19 มีนัยความหมายสำคัญ กล่าวคือ “การที่ผู้ต้องหาและจำเลยใน คดีอาญา ผู้มีความประสงค์ขอรับเงินหลักประกันจากกองทุนยุติธรรม เพื่อจะได้นำไปวางตามเงื่อนไขของ ศาลให้ตนได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวนั้น ซึ่งปรากฏว่า คณะอนุกรรมการไม่พิจารณาอนุมัติช่วยเหลือ จะยัง ไม่ถือว่าเป็นการตัดสินใจเด็ดขาดในโอกาสที่ผู้ต้องหาและจำเลยคนนั้นจะไม่ได้รับเงินหลักประกันดังกล่าว โดยมีหลักเกณฑ์ คือ หากผู้ต้องหาและผู้เสียหายไม่พอใจในผลการพิจารณาคำสั่งของคณะอนุกรรมการ สามารถยื่นอุทธรณ์ทบทวนคำสั่งต่อคณะอนุกรรมการจังหวัดได้ แต่ต้องยื่นภายในกำหนดระยะเวลา 30 วัน นับแต่ได้รับทราบถึงผลการพิจารณานั้น”

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติดังกล่าว ตามข้อ 19 แล้วจะพบว่าเกิดประเด็นปัญหากฎหมายที่สำคัญ กล่าวคือ “ถึงแม้ระเบียบดังกล่าวจะได้ให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาและจำเลย ในการยื่นอุทธรณ์ทบทวนผลคำสั่ง พิจารณาไม่อนุมัติช่วยเหลือเงินหลักประกันการปล่อยชั่วคราวของคณะอนุกรรมการจังหวัดได้นั้น แต่กลับ ปรากฏว่า ผู้พิจารณาคำสั่งอุทธรณ์ดังกล่าว คือ “คณะอนุกรรมการจังหวัดชุดเดิม ตามข้อ 4 โดยอาศัยอำนาจ จาก การแต่งตั้งของคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ตามมาตรา 13 ประกอบมาตรา 18 (3) และมาตรา 21 วรรคหนึ่ง ของพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558” ซึ่งทำให้กระบวนการพิจารณาคำสั่งอุทธรณ์ ดังกล่าวไม่มีบรรทัดฐานและเกิดการถ่วงดุลอำนาจเพราะยังใช้ดุลยพินิจเดิมในการพิจารณา โดยอาจส่งผล เสียให้แกผู้ต้องหาและจำเลยผู้ยื่นคำขอที่จะไม่ได้รับเงินหลักประกันจากกองทุนยุติธรรมนั้น”

รวมถึงอีกประเด็นปัญหากฎหมายที่สำคัญ กล่าวคือ “ถึงแม้บทบัญญัติดังกล่าว ตามข้อ 19 จะได้ให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาและจำเลย ในการยื่นอุทธรณ์ทบทวนผลคำสั่งพิจารณาไม่อนุมัติช่วยเหลือเงิน หลักประกันการปล่อยชั่วคราวของคณะอนุกรรมการจังหวัดได้นั้น แต่กลับปรากฏว่า ในลายลักษณ์อักษร ของบทบัญญัติดังกล่าว ไม่ได้กล่าวในส่วนของการยื่นขอคำขยายระยะเวลาอุทธรณ์ ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอไม่ สามารถยื่นอุทธรณ์คำสั่งทันภายในกำหนดระยะเวลา 30 วัน ด้วยเหตุสุดวิสัยต่าง ๆ โดยอาจส่งผลเสียให้แก่ ผู้ต้องหาและจำเลยที่จะไม่ได้รับเงินหลักประกันจากกองทุนยุติธรรมนั้น อีกทั้งในกระบวนการยุติธรรมทาง อาญา การที่จะถือว่าผู้ต้องหาและจำเลยบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดแท้จริงได้ ศาลต้องมีคำพิพากษาถึง ที่สุดก่อน แต่ในเมื่อข้อเท็จจริงปรากฏเช่นนี้ ผู้ต้องหาและจำเลยบุคคลนั้น จึงต้องยอมจำนนตกอยู่ในสภาพ การถูกกักขังในระหว่างการพิจารณาของกระบวนการยุติธรรมทางคดีอาญาในลำดับชั้นต่าง ๆ จนกว่าคดีจะ

เสร็จสิ้น อันเป็นการขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนและเลือกปฏิบัติโดยไม่ได้รับความเป็นธรรมทางด้านกฎหมายอย่างเทียมกัน”

ตามที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 และระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข ในการขอลดยชั่วคราวผู้ต้องหาและจำเลย พ.ศ. 2559 รวมทั้งความเป็นมา ความหมาย หลักการ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องทำให้ได้สรุปสำหรับปัญหากฎหมายดังกล่าว เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา โดยผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีบุคคลทำสัญญาค้ำประกันในการขอรับเงินหลักประกันการปล่อยชั่วคราว ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มาตรา 30 วรรคสี่

กฎหมายเดิม มาตรา 30 วรรคสี่ บัญญัติว่า “ก่อนออกหนังสือรับรองการชำระเงินของกองทุน จะต้องให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้ประสงค์จะได้รับการปล่อยชั่วคราวทำหนังสือสัญญาให้กองทุนไว้ว่า หากกองทุนต้องชำระเงินค่าปรับตามวรรคสามเป็นจำนวนเท่าใด ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะชดใช้เงินให้แก่กองทุนจนครบถ้วน และผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้อง นำสามี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดาน ญาติใกล้ชิด ผู้บังคับบัญชา หรือนายจ้าง มาเป็นผู้ค้ำประกันด้วย”

ขอเสนอให้แก้ไขใหม่เป็น มาตรา 30 วรรคสี่ บัญญัติว่า “ก่อนออกหนังสือรับรองการชำระเงินของกองทุน จะต้องให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยผู้ประสงค์จะได้รับการปล่อยชั่วคราว ทำหนังสือสัญญาให้กองทุนไว้ว่า หากกองทุนต้องชำระเงินค่าปรับตามวรรคสาม เป็นจำนวนเท่าใด ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะชดใช้เงินให้แก่กองทุนจนครบถ้วน และผู้ต้องหาหรือจำเลยจะต้องนำบุคคลภายนอกมาเป็นผู้ค้ำประกันด้วย”

2. ปัญหาเกี่ยวกับการนำความเห็นของผู้เสียหายมาประกอบในการพิจารณาไม่ช่วยเหลือเงินหลักประกันการปล่อยชั่วคราว ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการขอลดยชั่วคราวผู้ต้องหาและจำเลย พ.ศ. 2559 ข้อ 11 (5)

กฎหมายเดิม ข้อ 11 (5) บัญญัติว่า “ความคิดเห็นของผู้เสียหาย หรือเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องหากมีการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย”

ขอเสนอให้แก้ไขใหม่เป็น ข้อ 11 (5) บัญญัติว่า “ความคิดเห็นของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องหากมีการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย”

3. ปัญหาเกี่ยวกับการอุทธรณ์ทบทวนคำสั่งในการพิจารณาไม่ช่วยเหลือเงินหลักประกันการปล่อยชั่วคราว ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการขอลดยชั่วคราวผู้ต้องหาและจำเลย พ.ศ. 2559 ข้อ 19

กฎหมายเดิม ข้อ 19 บัญญัติว่า “หากกรณีผู้ขอรับความช่วยเหลือไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณา หรือผู้ที่คณะกรรมการมอบหมาย ให้ยื่นหนังสือขอให้ทบทวนผลการ

พิจารณาต่อคณะกรรมการ ประชาน หรือผู้ที่คณะกรรมการมอบหมาย แล้วแต่กรณี พร้อมทั้งแสดง เหตุผล และข้อเท็จจริงภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งผลการพิจารณา”

ขอเสนอให้แก้ไขใหม่เป็น ข้อ 19 บัญญัติว่า “หากกรณีผู้ขอรับความช่วยเหลือไม่เห็นด้วยกับผล การพิจารณาของคณะกรรมการประชาน หรือผู้ที่คณะกรรมการมอบหมาย ให้ยื่นหนังสือขอให้ ทบทวนผลการพิจารณาต่อคณะกรรมการกองทุน ยุติธรรม ตามข้อ 4 พร้อมทั้งแสดงเหตุผลและข้อเท็จจริง ภายในกำหนด สามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งผลการพิจารณา”

อีกทั้งเห็นควรเพิ่มเติมให้มี ข้อ 19 วรรคสอง บัญญัติว่า “ทั้งนี้ หากปรากฏว่า ผู้ยื่นคำขอมีเหตุ สดวิสัยไม่สามารถยื่นหนังสือขอให้ทบทวนผลการพิจารณาไม่ทันภายใน กำหนดระยะเวลาสามสิบวันตาม วรรคหนึ่ง สามารถยื่นหนังสือขอขยายระยะเวลาต่อ คณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ตามข้อ 4 พร้อมทั้ง แสดงเหตุผลและข้อเท็จจริงในเหตุสดวิสัยนั้น”

เอกสารอ้างอิง

คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. (แก้ไขเพิ่มเติมโดย ไพโรจน์ วายุภาพ และณรงค์

ใจหาญ). พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561.

บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2562.

ปกป้อง ศรีสนิท. หลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563.

_____. สิทธิของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญ: หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ [Online]. Available URL: <https://www.the101.world/presumption-of-innocence/>, 2568 (เมษายน, 16).

พรสันต์ เลี้ยงบุญเลิศชัย. หลักพื้นที่กฎหมายปกครอง: ข้อความคิดว่าด้วยรัฐฝ่ายปกครองและอำนาจทาง ปกครอง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2567.

สมศักดิ์ เชียรจัญญกุล. แนวคิดและหลักกฎหมาย ว่าด้วยหมายเรียก หมายอาญา จับ ค้น ควบคุม ชั่ง จำคุก และปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2564.